EUROPSKA
KOMISIJA

Strasbourg, 17.12.2024.
COM(2024) 704 final

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o ekonomskoj politici europodručja

{SWD(2024) 704 final}

Preporuka za

PREPORUKU VIJEĆA

o ekonomskoj politici europodručja

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 136. u vezi s člankom 121. stavkom 2.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2024/1263 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2024. o djelotvornoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97[1], a posebno njezin članak 3. stavak 3. točku (a),

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenog 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža[2], a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

(1) Euroskupina je 4. studenog 2024. objavila izjavu u kojoj je istaknula da je potrebno hitno djelovati kako bi se ambicioznim ulagačkim i strukturnim reformama nadoknadilo zaostajanje Unije u području produktivnosti, inovacija i konkurentnosti. Taj je poziv poduprlo i Europsko vijeće, koje je izjavu objavilo 8. studenog. Izjave Euroskupine i Europskog vijeća u skladu su s općim zaključcima izvješćâ Marija Draghija i Enrica Lette[3][4] i dokaz su zajedničkog razumijevanja izazova i mogućnosti s kojima se gospodarstvo Unije suočava. Te izjave daju i kontekst za provedbu novog okvira gospodarskog upravljanja („okvir”) koji je stupio na snagu 30. travnja 2024. Održivost javnog duga te promicanje održivog i uključivog rasta ciljevi su okvira koji će se ostvariti reformama i prioritetnim ulaganjima. U srednjoročnim planovima koje su do sada dostavile države članice naglasak je na reformama i ulaganjima usmjerenima na poboljšanje konkurentnosti. Okvirom se potvrđuje uloga Preporuke Vijeća o ekonomskoj politici europodručja da u okviru europskog semestra za koordinaciju ekonomskih politika daje ocjenu makroekonomske politike europodručja, uključujući fiskalne i nefiskalne aspekte. S naglaskom na ključnim makrostrukturnim i institucijskim izazovima, prioritetima i preporukama koje su upućene europodručju u cjelini i njegovim državama članicama, ova Preporuka predstavlja platformu za

[1] SL L 1263, 30.4.2024., str. 1.
[2] SL L 306, 23.11.2011., str. 25.
[3] „Više od tržišta”, travanj 2024. (Lettino izvješće).
[4] „Budućnost europske konkurentnosti, dio A i B”, rujan 2024. (Draghijevo izvješće).

rasprave o politikama u područjima od zajedničkog interesa država članica europodručja.

(2) Europodručje je pokazalo iznimnu makroekonomsku otpornost i izdržalo brzu dezinflaciju s minimalnim učinkom na zaposlenost. Sposobnost europodručja da apsorbira šokove i da se oporavi, kao što je viđeno u njegovu odgovoru na pandemiju bolesti COVID-19 i energetsku krizu, također je doprinijela tom pozitivnom rezultatu. Ta je otpornost u velikoj mjeri posljedica pravovremenog odgovora politika Unije, među ostalim Europske središnje banke (ESB) i država članica, koji je pomogao da se gospodarstvo zaštiti u kontekstu velikih kriza. U tom pogledu, dobro fiskalno stanje u više država članica 2019., brza aktivacija opće klauzule o odstupanju iz Pakta o stabilnosti i rastu i novi Unijini instrumenti kao što su NextGenerationEU i SURE, uz višegodišnji financijski okvir („VFO”), osigurali su europodručju ključan fiskalni prostor i omogućili djelotvoran fiskalni odgovor. Otpornost europodručja pojačala je i njegova strukturna transformacija tijekom posljednjeg desetljeća. Tržišta rada postala su fleksibilnija, a financijski sustavi pokazali su mnogo veću stabilnost nego za vrijeme globalne financijske krize. U razdoblju nakon pandemije bolesti COVID-19 na privatnu potrošnju pozitivno je utjecalo snažno tržište rada i transferi koji su potaknuti odgovorom politika, iako je stopa štednje ostala visoka. Javna ulaganja potaknuo je Mehanizam za oporavak i otpornost i drugi fondovi Unije. Privatna ulaganja bila su znatno manje dinamična, posebno od 2022. u kontekstu strožih financijskih uvjeta i raširene globalne makroekonomske sigurnosti. Istodobno je doprinos neto izvoza rastu BDP-a bio blago pozitivan zbog slabe uvozne dinamike, dok su, u novije vrijeme, na uvoz utjecali povećana fragmentacija i ograničenja trgovine. U budućnosti se očekuje da će rast realnog BDP-a, nakon što je iznosio 0,4 % u 2023., ostati slab i iznositi oko 0,8 % u 2024., a zatim se povećati na 1,3 % u 2025. i 1,6 % u 2026. Očekuje se da će veća privatna potrošnja potaknuti ubrzanje aktivnosti u 2025. i 2026. zbog održivog, iako sporijeg, povećanja realnih plaća i rasta zaposlenosti. Očekuje se da će se tijekom sljedeće dvije godine ukupna ulaganja postupnije povećati uz potporu većih javnih ulaganja koja financiraju države i EU, a da će porast vanjske potražnje poduprijeti izvoz.

(3) Ukupna inflacija dosegla je visoke razine nakon energetske krize (s najvišom vrijednosti prosjeka europodručja od 10,6 % u listopadu 2022.), no predviđa se da će se u 2025. smanjiti na 2,1 % i zatim još dodatno smanjiti na 1,9 % u 2026. Razlike u inflaciji unutar europodručja, koje su se povećale 2022., u međuvremenu su se smanjile i očekuje se da će ostati blizu uobičajenih prosjeka. Proces dezinflacije u velikoj je mjeri odraz prestanka djelovanja egzogenih sila koje su uzrokovale znatna povećanja cijena energije, hrane i usluga u posljednje tri godine. Pokazatelj je i učinkovitosti odlučnih političkih mjera koje je poduzeo ESB. Kao odgovor na početni rast inflacije ESB je uveo niz povećanja kamatnih stopa i počeo smanjivati kupnju imovine u cilju zadržavanja inflacijskih očekivanja i ograničavanja cijena. Iako je stupanj ograničenja monetarne politike nedavno postao umjereniji, očekuje se da će kamatne stope ostati dovoljno ograničene dok god to bude potrebno da se inflacija vrati na ESB-ov srednjoročni cilj od 2 %.

(4) Tržišta rada ostala su 2024. snažna unatoč slabljenju gospodarske aktivnosti. Zaposlenost u europodručju povećala se krajem 2022. i sredinom 2024. za 3 milijuna i broj radnih mjesta dosegao je rekord. Rast zaposlenosti bio je snažan neovisno o dobnim skupinama, spolu i razinama obrazovanja. Povećalo se i sudjelovanje na tržištu rada i doseglo novi vrhunac u 2024., iako žene, mlađi i stariji radnici, Romi i osobe s invaliditetom i dalje nailaze na prepreke. Kao i mnoge druge napredne

ekonomije, europodručje je imalo koristi od velikih migracijskih priljeva, među ostalim iz Ukrajine i drugih područja, što je doprinijelo ponudi radne snage i pomoglo smanjiti nedostatak radne snage u nekim sektorima. Stopa nezaposlenosti u europodručju stabilizirala se na oko 6,3 % u listopadu 2024., što je povijesno niska razina. Uzlazni trend nedostatka radne snage i vještina koji proizlazi iz smanjenja broja radno sposobnog stanovništva i potražnje za novim vještinama i koji je pojačan brzim oporavkom od recesije uzrokovane pandemijom nedavno se malo usporio, no u mnogim sektorima još uvijek je prisutan znatan nedostatak radne snage. Veliki profiti poduzeća i dinamika bilance doprinijeli su velikoj potražnji za radnom snagom. Udio poduzeća koja prijavljuju da je radna snaga faktor koji ograničava njihovu proizvodnju i stopa slobodnih radnih mjesta nedavno su pali s povijesno visokih razina, iako su i dalje visoki i iznad razina prije pandemije.

(5) Nominalne plaće povećale su se 2023. i 2024. zbog visoke inflacije i napetog tržišta rada. U drugom tromjesečju 2024. nominalna naknada po zaposleniku povećala se za 4,5 % (prosjek europodručja) u odnosu na isto razdoblje 2023., što je nešto niža stopa nego što je zabilježeno 2023. U Komisijinoj jesenskoj prognozi 2024. predviđa se snažan rast nominalnih plaća u 2024., dok se u 2025. očekuje umjereni rast. Realne plaće, koje su se u 2022. i prvoj polovici 2023. smanjile, počele su se oporavljati u trećem tromjesečju 2023. Povećanje udjela dobiti posljednjih godina i njegov kasniji pad upućuju na to da poduzeća povećanja plaća apsorbiraju smanjenjem profitne marže umjesto podizanjem cijena. Stoga aktualni postupni oporavak realnih plaća uvelike odražava dinamiku sustizanja i čini se usklađen s povratkom na srednjoročni cilj inflacije od 2 % i s vrlo dobro utemeljenim inflacijskim očekivanjima. Tijekom protekle godine dohodci na dnu raspodjele dohotka bili su poduprti državnim transferima i povećanjima minimalne plaće. Ipak, potrebni su dodatni napori za promicanje primjerenih plaća i kvalitetnih radnih mjesta jer je rizik od siromaštva i dalje samo neznatno niži nego 2019., a financijske poteškoće radnika, koje su se povećale tijekom razdoblja energetske krize, i dalje su znatne za kućanstva s najnižim i nižim srednjim dohotkom.

(6) Europodručje ima dugotrajne strukturne poteškoće, među ostalim stagniranje produktivnosti, ograničene inovacije i ograničeno širenje digitalnih tehnologija, visoke cijene energije i administrativno opterećenje, koje utječu na njegovu konkurentnost. Ukupni rast faktora produktivnosti, mjere produktivnosti koja ne uzima u obzir povećanje u zapošljavanju i kapitalu, stagnirao je tijekom proteklih desetljeća, više nego u drugim usporedivim međunarodnim regijama kao što su Sjedinjene Američke Države, što uzrokuje zabrinutost u pogledu sposobnosti europodručja da zadrži konkurentnost u globalnom okruženju brzih tehnoloških promjena. Za svladavanje tih izazova potreban je višedimenzionalan pristup koji uključuje ubrzavanje inovacija i razvoj naprednih digitalnih i čistih tehnologija i infrastrukture, među ostalim poticanjem prilagodbe poslovnih modela i suzbijanjem nedostatka vještina kao i, prema potrebi, poboljšanjem pristupa digitalnoj infrastrukturi. Nadalje, lakše širenje inovacija po sektorima i poduzećima, povećanje vještina radne snage, posebno zelenih i digitalnih vještina, smanjenje administrativnog opterećenja i produbljivanje jedinstvenog tržišta uz integraciju tržišta kapitala Unije također su i dalje ključni. Osim toga, cijene energije koje su više nego na međunarodnoj razini ugrožavaju troškovnu konkurentnost više sektora. To poduzeća, posebno ona u energetski intenzivnim sektorima koji ovise o nafti i plinu, stavlja u nepovoljan položaj.

(7) Unija se na svjetskoj razini ističe u temeljnim (ili osnovnim) istraživanjima, ima usporedive razine javne potrošnje na istraživanje i razvoj u odnosu na konkurente, ali

zaostaje u primijenjenim istraživanjima i pretvaranju rezultata u utržive proizvode, posebno u visokotehnološkim digitalnim inovacijama. Od iznimne je važnosti da europodručje i Unija ne zaostaju za drugim velikim gospodarstvima kad je riječ o aktualnim inovacijskim trendovima, među ostalim zelenoj tranziciji, digitalizaciji, umjetnoj inteligenciji, poluvodičima i kvantnom računalstvu, svemiru i biotehnologiji. S obzirom na njihovu sve veću važnost, razvoj kapaciteta u strateškim digitalnim tehnologijama i iskorištavanje naših snaga ključni su za jačanje tehnološke suverenosti EU-a i otpornost i zadržavanje naše otvorene strateške autonomije. Osim toga, prepreke mobilnosti znanja i talenta među europskim zemljama mogu otežati potpunu realizaciju Unijina potencijala u inovacijama, produktivnosti i konkurentnosti. Za poticanje produktivnosti bit će potrebno ubrzati inovacije i poticati ulaganja u području istraživanja i razvoja, posebno u privatnom sektoru, među ostalim dovoljnim i dobro kalibriranim javnim ulaganjima u istraživanje i razvoj koja mogu potaknuti privatna ulaganja u istraživanje i razvoj. Ulaganje u ljudski kapital postalo je ključno jer se gospodarstva suočavaju s pritiscima brzih tehnoloških promjena. Iako se stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u Europi općenito poboljšava, postoji zabrinjavajući pad u osnovnim vještinama kod mlađih osoba i previše ograničen napredak u sudjelovanju odraslih u učenju, što ograničava obrazovne ishode i rast produktivnosti u bliskoj budućnosti. Osim toga, za paralelnu tranziciju prema digitalizaciji i ozelenjivanju potreban je razvoj novih vještina, od osnovnih do naprednijih i specijaliziranih vještina. Na sve je to potrebno odgovoriti ciljanim inicijativama obrazovanja i osposobljavanja. Davanjem prioriteta obrazovanju, osposobljavanju i razvoju vještina, Unija može potaknuti inovacije, produktivnost i konkurentnost.

(8) Poduzeća u Uniji trebaju poticajne uvjete kako bi se olakšala ekonomija razmjera, poticao njihov rast i širenje i pomoglo im se da ostvare napredak na globalnim tržištima. Istraživanja pokazuju da složenost regulatornog okruženja, obveze kumulativnog izvješćivanja i komplicirana porezna pravila često negativno utječu na odluke poduzeća o ulaganjima i mogućnosti njihova širenja u europodručju i Uniji. Geopolitičke napetosti, ograničenja trgovine i pitanja gospodarske sigurnosti utječu na pristup kritičnim sirovinama i tehnologijama, a utječu i na rast poduzeća. Ubrzavanje prelaska na kružnije gospodarstvo pomoglo bi riješiti nedostatak kritičnih sirovina, dok poticanje ulaganja s našim međunarodnim partnerima može dodatno ojačati konkurentnost europske industrije [5]. Za mobilizaciju resursa za sektore koji pokazuju potencijal za veliki rast produktivnosti potrebno je otkloniti prepreke za preraspodjelu kapitala i rada. Kad je riječ o energetskom tržištu, dovoljno mrežnih interkonekcija i učinkovita upotreba postojećih interkonekcija, posebno prekograničnih, ključno je za povezivanje proizvođača i potrošača u širokim geografskim područjima. Osim toga, povećanje energetske učinkovitosti i uvođenje i korištenje tehnologije iz obnovljivih izvora i drugih niskougljičnih tehnologija, također i putem energetskih zajednica, ključno je da se omogući odgovor na potražnju, poveća uloga fleksibilnosti i doprinese smanjenju troškova energije. Otklanjanje administrativnih prepreka i lakše izdavanje dozvola može poduprijeti poslovnu aktivnost i ulaganja. Strukturne reforme koje podupiru fondovi Unije, među ostalim Mehanizam za oporavak i otpornost, pomažu potaknuti konkurentnost država članica. Održivi rast i razvoj doprinose smanjenju razlika među europskim regijama. Međutim, puni je potencijal jedinstvenog tržišta, više od 30 godina od njegova nastanka, i dalje nedovoljno iskorišten. Politike za

[5] Među ostalim s inicijativom Global Gateway i pristupom Tima Europa.

jačanje produktivnosti na nacionalnoj razini mogle bi se bolje identificirati, bolje prioritizirati i bolje koordinirati. Nisu sve države članice osnovale nacionalne odbore za produktivnost u tu svrhu ni djelotvorno iskoristile njihov potencijal. Jačanje regulatorne konvergencije i gospodarske integracije moglo bi potaknuti privatna ulaganja, produktivnost i inovacijski kapacitet, kao i diversifikaciju i sigurnost lanaca opskrbe za poduzeća u Uniji. Unija će trebati i pažljivo balansirati moguće kompromise između daljnjeg uključivanja u otvorenu trgovinu i jačanja gospodarske sigurnosti, postizanja ciljeva iz plana za čistu industriju i istodobnog jamčenja ravnopravnih uvjeta nastavkom upotrebe instrumenata za zaštitu trgovine od nepoštenih trgovinskih praksi. Zbog toga je potreban koordinirani pristup i komplementarnost politika na razini država članica i na razini Unije.

(9) Razina štednje u europodručju je visoka. Ako se usmjeri prema produktivnim ulaganjima putem tržišta kapitala, može pružiti znatnu financijsku potporu zelenoj i digitalnoj transformaciji i tako pomoći da se smanji jaz konkurentnosti. Posljednjih su godina strogi bankovni uvjeti financiranja otežavali ulaganja jer se veliki dio poduzeća u europodručju oslanjao na bankovni sektor kao izvor financiranja. Ipak, trošak kredita za poduzeća se smanjuje, u skladu s padom kamatnih stopa. Poduzetnički kapital i nebankovno financiranje, posebno za inovativna poduzeća, manje su raspoloživi nego u Sjedinjenim Američkim Državama. Iako javna ulaganja, uz potporu Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova Unije, mogu u tome imati ulogu, jačanje konkurentnosti europodručja uz potporu zelenim i digitalnim ulaganjima podrazumijeva velike potrebe za privatnim financiranjem. Fragmentirana tržišta kapitala ne mogu pružiti odgovarajući opseg financiranja koji odgovara ovom investicijskom izazovu. Europska unija za štednju i ulaganja, kako upućuju izvješća Enrica Lette i Marija Draghija, mogla bi potaknuti veću komplementarnost između unije tržišta kapitala i bankovne unije i pomoći da se veliko bogatstvo privatne štednje iskoristi kako bi se osigurale odgovarajuće mogućnosti za ulaganja. To bi općenito moglo doprinijeti lakšem financiranju inovacija, industrijske dekarbonizacije te zelene i digitalne tranzicije. Ipak, za povećanje fonda projekata za ulaganje u europodručju bit će potrebna dublja integracija tržišta roba i usluga te regulatorno pojednostavnjenje.

(10) Nedavne krize i potrebna reakcija politika imali su za posljedicu povećane razine državnog duga i znatne deficite u nekim državama članicama europodručja. To nasljeđe, zajedno s rastućim troškovima povezanima sa starenjem, predstavlja izazov za fiskalnu održivost u godinama koje slijede. Oblikovatelji politika trebat će stvoriti fiskalne rezerve i ulagati u pravednu zelenu i digitalnu tranziciju, socijalnu i gospodarsku otpornost, uključujući europski stup socijalnih prava, energetsku sigurnost i, prema potrebi, razvoj obrambenih sposobnosti.[6] Za postizanje te ravnoteže bit će potrebno pažljivo odrediti prioritete državnih rashoda i koordinirati politike za osiguranje potpore ulaganjima koja su potrebna da bi se postigao održiv i uključiv gospodarski rast i pojačala otpornost. Razborite fiskalne politike doprinijet će uravnoteženoj kombinaciji politika, dok će financijska stabilnost imati ključnu ulogu u jačanju gospodarskih temelja europodručja i osiguravanja njegova položaja u globalnoj ekonomiji. Očekuje se da će novi okvir gospodarskog upravljanja, a posebno

[6] Te mjere koje treba poduzeti dodatno će se utvrditi u budućoj Unijinoj strategiji za pripravnost koja će osigurati okvir za sveobuhvatan pristup koji uzima u obzir sve opasnosti kako bi se predvidjeli i spriječili razni rizici u cijeloj Uniji i kako bi se na njih odgovorilo.

upotreba rasta neto rashoda kao jedinstvenog operativnog pokazatelja u provedbi Pakta o stabilnosti i rastu, osnažiti ulogu automatskih stabilizatora u europodručju.

(11) Nakon vrhunca zabilježenog u prvom tromjesečju 2021. prosječni udio državnog duga u BDP-u za države članice europodručja počeo se smanjivati, i krajem 2023. dosegao je razinu od 88,9 % BDP-a. Očekuje se da će se ukupni udio duga neznatno povisiti u razdoblju 2024. – 2025. (na 89,6 % BDP-a). To predviđeno povećanje odražava veće troškove servisiranja duga u kombinaciji s usporavanjem rasta nominalnog BDP-a zbog smanjene inflacije, dok se veliki primarni deficiti i dalje negativno odražavaju na dinamiku duga. Istodobno bi prilagodbe stanja i tokova trebale povećati dug u razdoblju 2024. – 2025. Udjeli javnog duga razlikuju se među zemljama: očekuje se da će većina država članica do kraja 2025. imati niži udio duga u BDP-u nego 2020. Ipak, jedanaest država članica europodručja još uvijek će imati udio duga iznad 60 %, a od toga pet iznad 100 %. Zbog duga u europodručju koji je još uvijek viši od razina prije pandemije i izazova za održivost koji prevladavaju u mnogim državama članicama, potrebne su održive i postupne strategije za smanjenje duga u skladu s novim okvirom gospodarskog upravljanja, kako bi se osigurala održivost duga i ponovno izgradile fiskalne rezerve. Istodobno bi poticanje reformi i ulaganja moglo pojačati rast BDP-a i također doprinijeti fiskalnoj održivosti. Procjenjuje se da je smjer fiskalne politike u europodručju bio kontrakcijski u 2024. (0,5 % BDP-a), a predviđa se da će 2025. biti blago kontrakcijski (malo iznad 0,25 % BDP-a). Pravilna provedba novog fiskalnog okvira podrazumijevala bi blago kontrakcijski smjer fiskalne politike u europodručju i u 2026. Nakon znatne ekspanzije proteklih godina takvo je kretanje primjereno za europodručje, iako postoje velike razlike među državama članicama. S obzirom na potrebu da se dodatno ojača fiskalna održivost i da se i dalje podupire tekući proces dezinflacije, neophodne su razborite politike. Postupna i diferencirana fiskalna konsolidacija u kombinaciji s reformama i ulaganjima, kao i dostupnost Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova Unije, trebala bi zaštiti gospodarski rast i potaknuti potencijalni rast u europodručju.

(12) Jačanje javnih financija ključno je za prevladavanje budućih kriza i osiguravanje održivosti mirovinskog i zdravstvenog sustava i sustava dugotrajne skrbi. Predviđa se da će se trošak rashoda povezanih sa starenjem stanovništva povećati, uz znatne varijacije među državama članicama, što je posebno uzrokovano rastućim troškovima mirovina, kao i troškovima dugotrajne skrbi i zdravstva. Potrebna prilagodba javnih financija donosi izazove, s naglaskom na potrebi da se pažljivo upravlja prihodima i rashodima. Javni prihodi u europodručju ostali su posljednja dva desetljeća u prosjeku stabilni na oko 45,6 % BDP-a, dok su rashodi naglo porasli tijekom financijske krize i pandemije bolesti COVID-19. Očekuje se da će se udio prihoda povećati u 2024., zbog neočekivane dobiti od poreznih prihoda i socijalnih doprinosa povezanih sa snažnim tržištem rada te se predviđa da će se dodatno povećati u 2025., potaknut diskrecijskim mjerama na strani prihoda. Međutim, sadašnji sastav poreznih prihoda možda nije uvijek optimalan i porezni klin na rad u europodručju relativno je visok u usporedbi s drugim naprednim gospodarstvima. To je posebno relevantno u kontekstu potrebe za maksimalnim povećanjem sudjelovanja radne snage na snažnom tržištu rada, gdje nedostatak radne snage predstavlja problem. Bilo bi korisno preusmjeriti porezno opterećenje s oporezivanja rada na druge poreze koji mogu manje utjecati na rast i imaju manje štetne posljedice, kao što su oporezivanje imovine ili porezi za zaštitu okoliša. Ciljana preispitivanja poticaja u sustavu oporezivanja i naknada mogla bi pomoći ublažiti nedostatak radne snage, a istovremeno održati stabilan priljev prihoda, uz potporu potrebne prilagodbe javnih financija. Iako se udio ukupnih rashoda u BDP-u smanjio od 2021., i dalje je povišen u odnosu na razine prije COVID-a. Predviđa se

da će se udio rashoda stabilizirati na oko 49,6 % BDP-a u razdoblju 2024. – 2025. jer će se ograničenja primarnih tekućih rashoda povezana s provedbom novog fiskalnog okvira Unije nadoknaditi većim rashodima za kamate.

(13) Financijski sustav europodručja pokazao se čvrstim u kontekstu naglog povećanja kamatnih stopa, a sada je suočen s nesigurnim makroekonomskim okruženjem, uz slabu potražnju za kreditima i ranjivosti u sektoru nekretnina u više država članica. Posljednjih je godina velika profitabilnost poduzeća pomogla tvrtkama da servisiraju dugove unatoč strožim uvjetima financiranja. Međutim, slab gospodarski rast i sve veći troškovi rada mogu povećati ranjivosti u nekim sektorima. Osobito, cijene poslovnih nekretnina znatno su pale što je uzrokovalo zabrinutost u pogledu servisiranja duga, dok su se kretanja cijena stambenih nekretnina u državama članicama znatno razlikovala. Otpornost bankovnog sektora podupire čvrsti bonitetni okvir, među ostalim veći kapitalni zahtjevi i primjena mjera usmjerenih na zajmoprimce. Udio neprihodonosnih kredita i dalje je nizak, no dolazi do pogoršanja u sektoru nekretnina. I nebankovni financijski sektor, koji je u porastu, suočava se s ranjivostima: neusklađenost likvidnosti nije ublažena nikakvim mjerama, a mobilizacija je prekomjerna, što bi moglo pojačati prilagodbe cijena u slučaju nagle korekcije tržišta.

PREPORUČUJE da u razdoblju od 2025. do 2026. države članice europodručja pojedinačno, među ostalim provedbom svojih planova za oporavak i otpornost, i zajednički u okviru Euroskupine poduzmu sljedeće:

1. Konkurentnost

Potiču produktivnost usmjeravanjem resursa prema sektorima visoke produktivnosti i sektorima s visokim potencijalom za produktivnost, tako što će se poboljšati funkcioniranje tržišta robe i usluga. Riješe problem fragmentacije inovacijskih ekosustava i pojačaju sposobnost za stvaranje revolucionarnih inovacija, među ostalim u najsuvremenijim digitalnim i čistim tehnologijama i infrastrukturi, te pojačaju šire usvajanje novih digitalnih i čistih tehnologija i inovacijskih aktivnosti. Potaknu poduzeća na ulaganja u primijenjena istraživanja i inovacije i na pretvaranje rezultata tih istraživanja u utržive proizvode. Provode politike za poticanje uvođenja digitalnih i visokotehnoloških rješenja u poduzećima. Pojačaju učinkovitost poduzeća i njihovu sposobnost dostizanja optimalnog opsega, prvenstveno produbljivanjem jedinstvenog tržišta. Poboljšaju poslovno okruženje tako što će smanjiti administrativno opterećenje i regulatornu složenost te otkloniti prepreke ulaganjima. Osiguraju da je industrijska politika djelotvorno usmjerena prema strateškim sektorima i tehnologijama te pri tom osiguraju da javna potpora ne narušava jednake uvjete na jedinstvenom tržištu i da djelotvorno doprinosi konkurentnosti europodručja i njegovoj otvorenoj strateškoj autonomiji. Potiču poduzetništvo i osnivanje novih poduzeća.

Uspostave europsku štednu i ulagačku uniju, među ostalim produbljivanjem veza između projekata tržišta kapitala i bankovne unije, kako bi se podupirao rast i ulaganja i poboljšala konkurentnost. Nastave razvoj bankovne unije napretkom u svim njezinim elementima i finaliziraju reformu okvira za krizno upravljanje bankovnim sektorom i osiguranje depozita, u cilju ostvarivanja ambicioznih, koherentnih i djelotvornih rezultata koji odgovaraju na ciljeve preispitivanja. Donesu preostale mjere iz akcijskog plana za uniju tržišta kapitala iz 2020. i osiguraju brzu provedbu već dogovorenih mjera, unaprijede rad na mjerama koje je Euroskupina

utvrdila za konkurentan i dosljedan regulatorni i nadzorni sustav za tržišta kapitala. Poboljšaju pristup odgovarajućem financiranju poduzeća za rast i ulaganja, posebno inovativnih MSP-ova, kao i pristup građana većem izboru mogućnosti ulaganja na tržištima kapitala. Pojačaju Unijinu potporu s pomoću financijskih instrumenata za poboljšanje pristupa kapitalu za MSP-ove, prvenstveno za inovacije i širenje, i povećaju učinak Unijina financiranja u najvećoj mogućoj mjeri. Mobiliziraju poduzetnički kapital, posebno za *start up* poduzeća i rastuća poduzeća, putem integriranih europskih tržišta kapitala koja dobro funkcioniraju, kako bi se štednja i rizični kapital preusmjerili u Uniji i izvan nje.

Promiču usavršavanje i prekvalifikaciju radne snage i kvalitetna radna mjesta u cilju povećanja produktivnosti i potpore pravednoj zelenoj i digitalnoj tranziciji. Olakšaju integraciju na tržištu rada, posebno za nedovoljno zastupljene skupine, među ostalim jačanjem aktivnih politika tržišta rada. Poboljšaju politike obrazovanja i osposobljavanja, među ostalim strukovno obrazovanje i izobrazbu, kako bi se poboljšali obrazovni ishodi i osigurala bolja usklađenost između potražnje i ponude profila vještina.

Potiču materijalna i nematerijalna ulaganja u ključne tehnologije, infrastrukturu i područja od zajedničkih prioriteta, kao što su digitalna i zelena tranzicija i izgradnja obrambenih sposobnosti, mobilizacijom privatnog kapitala i osiguravanjem potrebnih javnih ulaganja. Potiču ulaganja u istraživanje i razvoj, posebno tako što će potaknuti potrošnju privatnog sektora jačanjem okvirnih uvjeta za ulaganja, strukturnim reformama te poboljšanjem koordinacije javnog financiranja, među ostalim na razini Unije. Nastave brzu provedbu planova za oporavak i otpornost i u potpunosti iskoriste programe kohezijske politike. Pojačaju djelotvornost mjera politika usmjerenih na podizanje produktivnosti tako što će osigurati odgovarajuću identifikaciju, koordinaciju i prioritiziranje mjera, među ostalim poboljšanim upravljanjem, uključivanjem lokalnih i regionalnih tijela i učinkovitijim korištenjem nacionalnih odbora za produktivnost.

2. Otpornost

Dodatno povećaju sudjelovanje na tržištu rada, olakšaju integraciju nedovoljno zastupljenih skupina na tržištu rada, posebno žena, mladih, niskokvalificiranih osoba, osoba s invaliditetom te osoba migrantskog podrijetla. Uklone prepreke za sudjelovanje radne snage, među ostalim poboljšanjem kvalitete i pristupa ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i skrbi i dugotrajnoj skrbi. Poduzmu mjere za olakšavanje upravljanja zakonitim migracijama državljana trećih zemalja u zanimanjima u kojima nedostaje radne snage, uz pravednu mobilnost radne snage i iskorištavanje ponude radne snage i vještina unutar Unije.

U skladu s nacionalnim praksama i poštujući ulogu socijalnih partnera, ojačaju uvjete kojima se podupiru održivi rast plaća i produktivnosti, posebno za osobe s niskim i srednjim dohotkom. U pregovorima o plaćama trebalo bi uzeti u obzir dinamiku konkurentnosti svake države članice te izbjegavati povećavati trajne razlike u konkurentnosti unutar europodručja. Osiguraju djelotvorno sudjelovanje socijalnih partnera u oblikovanju politika i jačaju socijalni dijalog.

Jačaju poticaje za rad preusmjeravanjem poreznog opterećenja s rada, među ostalim ciljanim reformama sustava poreza i naknada. Poduzmu mjere u borbi protiv siromaštva zaštitom i jačanjem održivih sustava socijalne zaštite i uključivosti, uključujući pristup cjenovno pristupačnom i održivom stanovanju.

Izrade i provedu sveobuhvatnu strategiju na razini Unije radi dopune i objedinjavanja nacionalnih strategija za djelotvornu elektrifikaciju i zelenu tranziciju, među ostalim putem naglog povećanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i dodatnog smanjenja upotrebe uvoznih fosilnih goriva. Osobito, za povezivanje proizvođača i potrošača na velikim geografskim područjima ključne su dostatne i učinkovite međupovezanosti mreža, posebno prekogranične međupovezanosti. Pojačaju nastojanja za poboljšanje pripravnosti na nepovoljne događaje, uključujući rizike povezane s klimatskim promjenama i prirodom, posebno u najizloženijim regijama.

3. Makroekonomska i financijska stabilnost

Radi osiguranja usklađenosti s novim fiskalnim okvirom i poboljšanja održivosti duga, zadrže nacionalne stope rasta neto rashoda u svakoj državi članici u skladu s preporukom Vijeća. Time bi se trebale ostvariti odgovarajuće diferencirane fiskalne prilagodbe i općenito blago kontrakcijski smjer fiskalne politike u europodručju u 2025. i 2026.

Pri definiranju fiskalnih strategija nastoje poboljšati kvalitetu i djelotvornost mjera na strani rashoda i prihoda, u cilju smanjenja izbjegavanja i utaje poreza, te uskladiti strategije s ciljevima politika, kao što su preusmjeravanje poreznog opterećenja s rada na porezne osnovice s manje štetnim posljedicama.

Prate rizike za makrofinancijsku stabilnost koji se odnose na kvalitetu imovine i ponovno određivanje cijena imovine te jačaju makrobonitetni nadzor sektora nebankovnog financijskog posredovanja.

U okviru daljnjih koraka u vezi s produbljivanjem ekonomske i monetarne unije (EMU) uzmu u obzir iskustva stečena tijekom osmišljavanja i provedbe sveobuhvatnog odgovora ekonomskih politika Unije na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19. Nastave ostvarivati napredak u produbljivanju EMU-a uz potpuno poštovanje unutarnjeg tržišta Unije te na otvoren i transparentan način prema državama članicama izvan europodručja. Nastave jačati međunarodnu ulogu eura i ostvare daljnji napredak u radu na digitalnom euru.

Sastavljeno u Strasbourgu

Za Vijeće
Predsjednik